

ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՅՈՒՐԻԻ ԲԱՂՂԱՍԱՐՅԱՆ, տ.գ.թ., դոցենտ

ՀՀ ԳԱՍՄ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության

ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող

ՏԱԹԵՎԻԿ ՍՏԲԱՏԻ ՓԱՐՍԱՂԱՆՅԱՆ, տ.գ.թ.,

ՀՀ ԳԱՍՄ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության

ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող

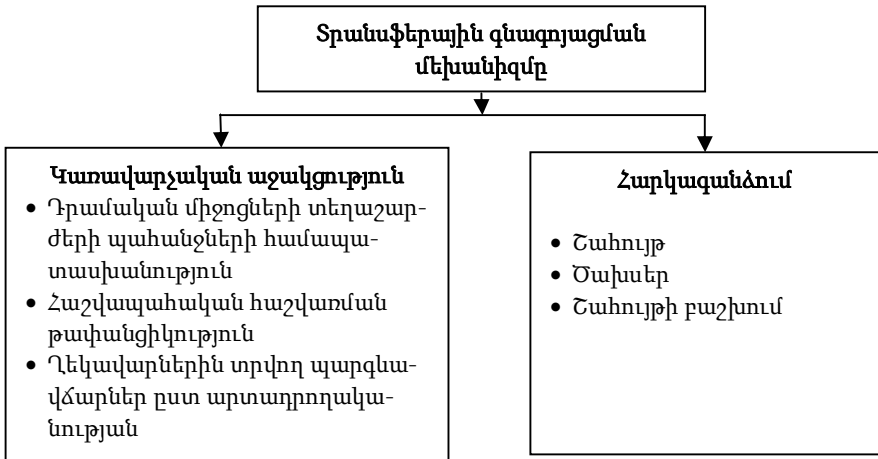
ՏՐԱՆՍՖԵՐԱՅԻՆ ԳՆԱԳՈՅԱՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՆԵՐԴՐՄԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ԶՅՈՒՄ

Տրանսֆերային գնագոյացումը փոխկապակցված անձանց միջև ապրանքների և ծառայությունների իրացումն է՝ շուկայականից տարբերվող գներով, ինչը հնարավորություն է տալիս եկամուտները վերաբաշխելու հոգուտ այն ընկերությունների, որոնք գործունեություն են ծավալում առավել թեթև հարկային դաշտում: Մա վճարվող հարկերը նվազագույնի հասցնելու առավել պարզ ու տարածված մեխանիզմ է:

Տրանսֆերային գնագոյացման հետ կապված հարաբերությունները նպատակաուղղված են զսպելու փոխկապակցված անձանց միջև կնքվող գործարքների առարկայի գնագոյացման հարցում փոխկապակցվածության գործոնի ազդեցությունը՝ կանխելով հարկվող եկամուտների արհեստական ուղղորդումը հարկման ավելի բարենպաստ դաշտ՝ պայմանավորված հարկային օրենսդրությամբ (տեղական կամ օտարերկրյա) նախատեսված առավելությունների կամ գործարքի կողմերից որևէ մեկի նկատմամբ կիրառելի արտոնությունների առկայությամբ:

Տրանսֆերային գնագոյացումը փոխկապակցված հարկ վճարողների կողմից կնքվող, պարզած ձեռքի հեռավորության սկզբունքին համապատասխանող և ֆինանսական ցուցանիշների ընթացակարգի կիրառմամբ վերահսկվող գործարքների գների գոյացումն է (գծապատկեր 1):

Հայաստանում, ինչպես և մյուս երկրներում, տրանսֆերային գնագոյացման կանոնների ներդրումը կարող է առաջացնել խնդիրներ, որոնք առաջին հերթին կապված են տեղեկատվության պակասի հետ: Հարկատուների մոտ բացակայում են գների հիմնավորման հմտություններն ու փորձը, որը բնական է և պետք է ձևավորվի ժամանակի ընթացքում: Այս հարցում շատ կարևոր է, որպեսզի հարկային մարմինն ընդառաջ գնա և բաց երկխոսություն վարի հարկատուների հետ:

Գծապատկեր 1. Տրանսֆերային գնագոյացման մեխանիզմների գործընթացը¹

ՀՀ հարկատուների մյուս անհանգստությունը կապված է հարկային գաղտնիք համարվող տեղեկատվության օգտագործման հետ: Չնայած «Տրանսֆերային գնագոյացման մասին» ՀՀ օրենքն արգելում է նման տեղեկատվության օգտագործումը հարկային ստուգումների ժամանակ, սակայն ընկերությունները շարունակում են մտահոգված լինել, որ հարկային մարմինը կարող է օգտագործել այս տեղեկատվությունը, որը հասանելի չէ անձամբ հարկատուին: Հետևաբար՝ շատ ավելի կարևոր է, թե ինչպես են կանոնները կիրառվելու որոշակի իրավիճակներում: Այլ երկրներում, որտեղ արդեն իսկ տարիներ շարունակ գործում են տրանսֆերտային գնագոյացման կանոններն ու մեխանիզմները, երբեմն առաջ են գալիս նման տեղեկատվության ոչ նպատակային օգտագործման դեպքեր:

Հայաստանում տրանսֆերային գնագոյացման մեխանիզմները և դրանց ներդրման խնդիրներն արդիական են նաև այն առումով, որ վերահսկողության դաշտ են մտնելու ինչպես միջսահմանային խոշոր գործարքները, այնպես էլ երկրի ներսում կատարվող գործարքների մի մասը: Ինչ վերաբերում է այս գործարքների ընդհանուր ծավալներին, ապա դեռևս որոշակի գնահատականներ չեն տրվել, սակայն դրանք կարելի է հավաքել արտաքին առևտրի վիճակագրությունից՝ հաշվի առնելով, որ յուրա-

¹ Գծապատկեր 1-ը կազմվել է հեղինակների կողմից՝ հիմք ընդունելով «Տրանսֆերային գնագոյացման մասին» ՀՀ օրենքի հիմնական դրույթները:

քանչյուր հարկատուի գծով վերահսկվող բոլոր գործարքների ընդհանուր գումարը պետք է գերազանցի տարեկան 200 մլն դրամը:

Օրինակ, զարգացած երկրներում, որտեղ գործում են նմանատիպ օրենքներ, հարկային վարչարարություն իրականացնող մարմիններին իրավունք է վերապահված ճշգրտելու տնտեսապես չհիմնավորված ցուցանիշների ու գործոնների հաշվառմամբ, այսինքն՝ պարզած ձեռքի հեռավորության սկզբունքի չպահպանմամբ կնքված գործարքների արդյունքում հարկվող եկամտի գումարը:

Միջազգային փորձը ցույց է տալիս, որ նշված սկզբունքին համապատասխանությունը բացահայտվում է ուսումնասիրության առարկա հանդիսացող վերահսկվող գործարքի և դրա հետ համադրելի չվերահսկվող գործարքների պայմանների՝ գնագոյացման որոշ մեթոդների կիրառմամբ համեմատության արդյունքում:

Հարկ է նշել, որ գոյություն ունեն երկու տիպի գործարքներ.

1. վերահսկվող գործարքներ, որոնք կատարվում են փոխկապակցված անձանց միջև,
2. չվերահսկվող գործարքներ, որոնք իրականացվել են փոխկապակցված չհամարվող անձանց միջև¹:

Վերահսկվող գործարքների դեպքում հարկային մարմիններն իրավունք ունեն ստուգելու կիրառված վերահսկվող գործարքներում շուկայական գների համապատասխանությունը, և եթե կողմերը չեն սահմանել շուկայական գներ, ապա ավելացնում են հարկերը: Տեսնենք, թե ինչպես կարող է հարկատուն, օգտագործելով օրենքով նախատեսված հնարավորությունները, նվազեցնել ռիսկերը տրանսֆերային գնագոյացման կանոնների կիրառման հետ կապված: Հարկատուների համար նախատեսված տրանսֆերային գնագոյացման կանոնների կիրառման բաժինը լի է մի շարք բարդություններով: Ի վերջո, փոխկապակցված անձանց միջև գործարքներ կատարող ընկերությունները պետք է ներկայացնեն վերահսկվող գործարքների ծանուցում, ինչպես նաև պատրաստեն փաստաթղթեր հարկային վերահսկողության նպատակով: Որն էլ զգալի աշխատանք և ֆինանսական ռեսուրսներ է պահանջում այդ ընկերություններից: Զարմանալի չէ այն, որ այդ պարագայում նրանցից ոմանք փորձում են խուսափել վերահսկվող գործարքների կիրառումից, օրինակ՝ հրաժարվում են փոխկապակցված անձ լինելուց: Ուստի ընկերությունների մի խումբ, փաստացի փոխկապակցված հարկատուներ լինելով հանդերձ, ստեղծում

¹ Հայաստանի Հանրապետության օրենքը տրանսֆերային գնագոյացման մասին.

Հոդված 4. Վերահսկվող գործարքները:

<http://www.parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=5940&Reading=0>

են փոխկապակցվածության բացակայության տեսք: Օրինակ՝ բիզնեսի սեփականատերերը և ղեկավարները խուսափում են մասնակցելուց այլ ընկերությունների խմբերի կառավարմանը և տիրապետմանը: Նրանք փորձում են ձևականորեն խուսափել փոխկախվածությունից և, համապատասխանաբար, վերահսկվող գործարքների կանոնների կիրառությունից: Սակայն նման գործողությունները զգալի ռիսկեր են կրում:

Հարկ է նշել, որ վերահսկվող գործարքները կարող են լինել նաև ավելի քիչ ռիսկային: Եթե կան վերահսկվող գործարքներ, ապա կարելի է ընտրել գործնականում տրանսֆերային գնագոյացման այն մեթոդը, որը հնարավորություն է տալիս նվազեցնելու ռիսկերը՝ կապված գների հարկային վերահսկողության հետ¹:

1. Վերահսկվող գործարքները շուկայական պայմաններում: Հենց դա էլ պահանջում է հարկային օրենսգիրքը: Որպես կանոն, շուկայական գինը գների միջակայքն է: Եթե այս միջակայքում սահմանվի գինը, ապա հարկային լրացուցիչ հետևանքներ չեն լինի: Շուկայական գների միջակայքի սահմաններում հարկատուն իրավունք ունի ընտրելու այն գինը, որն իրեն ավելի շահավետ է: Այսպիսով, եթե շահույթ չհետապնդող (անարդյունավետ) ընկերությունը ապրանքը վաճառում է շահութաբեր ընկերությանը, ապա ամենաբարձր գինը կարող է ավելի շահավետ լինել, որպեսզի ծախսերը (կորուստները) տեղափոխի մեկ այլ խմբի ընկերության: Հետևաբար, այս պարագայում նպատակահարմար է սահմանել գինը այնպես, որ այն մոտ լինի միջակայքի վերին սահմանին: Սակայն, եթե ընկերությունը հակառակ իրավիճակում է, ապա ավելի շահեկան է, որ գինը ավելի մոտ լինի միջակայքի ստորին սահմանին: Շուկայական գների միջակայքում ընտրելով գինը՝ պետք է հիշել, որ հարկային մարմինն իրավունք ունի ստուգելու և չհամաձայնելու ընկերության կողմից որոշված գնի հետ:

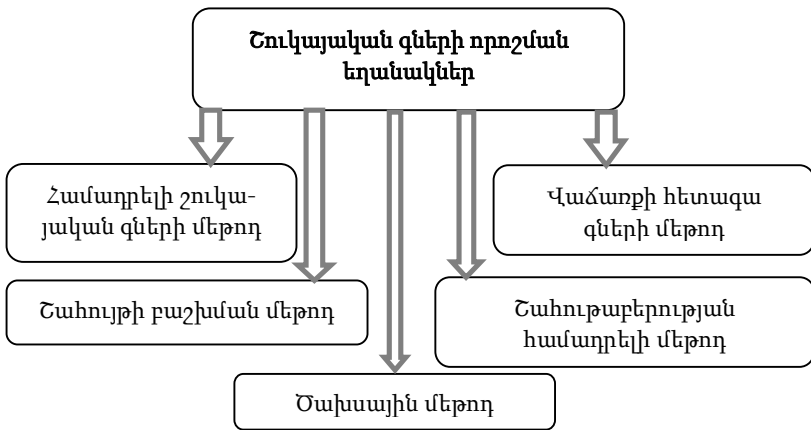
2. Ներքին համադրելի գործարքները: Օրենսգրքի դրույթներին համապատասխան, առաջնային մեթոդը համադրելի շուկայական գների մեթոդն է: Հատկապես պետք է առանձնացնել այսպես կոչված ներքին համադրելի գործարքները, այսինքն՝ այն գործարքները, որոնք համադրվում են վերահսկվող գործարքների հետ, բայց կատարվել են ընկերության անկախ կողմի հետ կապված առևտրային և ֆինանսական համադրելի պայմաններում: Եթե հարկատուն գործարքներ ունի այն անձանց հետ, որոնք փոխկապակցված անձինք չեն համարվում, ապա այդպիսի գործարքների գները առաջնահերթություն են հարկման նպատակների հա-

¹ Электронный ресурс: Контролируемые сделки: выбор метода трансфертного ценообразования. <http://www.garant.ru/article/805167/>

մար: Հետևաբար, կարելի է կառավարել «ոչ փոխկապակցված» հարկատուների հետ իրականացված նման համեմատելի գործարքները, որպեսզի տեղեկատվական այլ աղբյուրների կիրառմամբ նվազեն հարկային մարմնի կողմից գների վերանայման ռիսկերը: Ներքին համադրելի գների օգտագործումը շահավետ է այնքանով, որ տեղեկատվության այս աղբյուրը տվյալների բազաների ձեռքբերման համար ծախսեր չի պահանջում:

3. Շուկայական գների որոշման մեթոդի ընտրությունը:

Հարկային օրենսգիրքը նախատեսում է շուկայական գների որոշման հինգ եղանակ (գծապատկեր 2):

Գծապատկեր 2. Շուկայական գների որոշման մեթոդները¹

Թույլատրվում է օգտագործել այս մեթոդների երկու կամ ավելի համադրություն:

4. Անկախ գնահատական: Շուկայական գների արդարացման այս մեթոդը թույլատրելի է հազվադեպ: Նման դեպքերում գնահատողը ներգրավվում է մեկանգամյա գործարքի մեջ: Այս դեպքում մեկանգամյա գործարքը ընկալվում է որպես գործարք, որի տնտեսական էությունը տարբերվում է կազմակերպության հիմնական գործունեությունից և իրականացվում է հատուկ հիմունքներով: Հետևաբար, մեկանգամյա գործարքի համար գինը կարող է որոշվել անկախ գնահատողի զեկույցի (հաշվետվության) հիման վրա:

¹ Գծապատկեր 2-ը կազմվել է հեղինակների կողմից՝ հիմք ընդունելով «Տրանսֆերային գնագոյացման մասին» ՀՀ օրենքի հիմնական դրույթները:

5. Օրենքով սահմանված պարտքային պարտավորությունների վերաբերյալ սահմանափակումների կիրառումը: Վերահսկվող պարտքային պարտավորությունների վերաբերյալ տոկոսների մեծության ճանաչման համար հատուկ կանոններ են սահմանվում: Օրենսգիրքը սահմանում է բոլոր տեսակի արժույթների տոկոսադրույքների միջակայքը, իսկ եթե որոշակի վարկի տոկոսադրույքը գտնվում է այդ միջակայքում, ապա վարկատուի եկամուտներն ու փոխառուի ծախսերը ճանաչվում են շուկայական: Այդ դեպքում վերանում են շուկայական տոկոսադրույքի հաշվարկման անհրաժեշտությունը և հարկային վերահսկողության նպատակով փաստաթղթերի պատրաստումը: Մինևույն ժամանակ արգելվում է սահմանել փաստացի տոկոսադրույքի առավելագույն (նվազագույն) արժեք, այն կարող է լինել սահմանային արժեքների միջակայքում: Բայց այդ դեպքում կկիրառվեն բաժնի ընդհանուր կանոնները: Դա նշանակում է, որ հարկային մարմինն իրավունք ունի վիճարկելու գործարքների գները հարկման նպատակներով:

6. Շրջանառության մեջ գտնվող արժեթղթերի գների որոշման մեթոդի ընտրություն: Ընդ որում, որոշ դեպքերում թույլատրվում է կիրառել վերոնշյալ գների որոշման այն մեթոդները, որոնք նախատեսվում են: Այսպիսով, շրջանառության մեջ գտնվող արժեթղթերով գործարքների ֆինանսական արդյունքի ստեղծմամբ հարկատուն իրավունք ունի ընդունելու գործարքի հաշվարկման գինը հարկային նպատակներով, որոշված մեթոդների կիրառմամբ, օրենքով սահմանված կարգով¹:

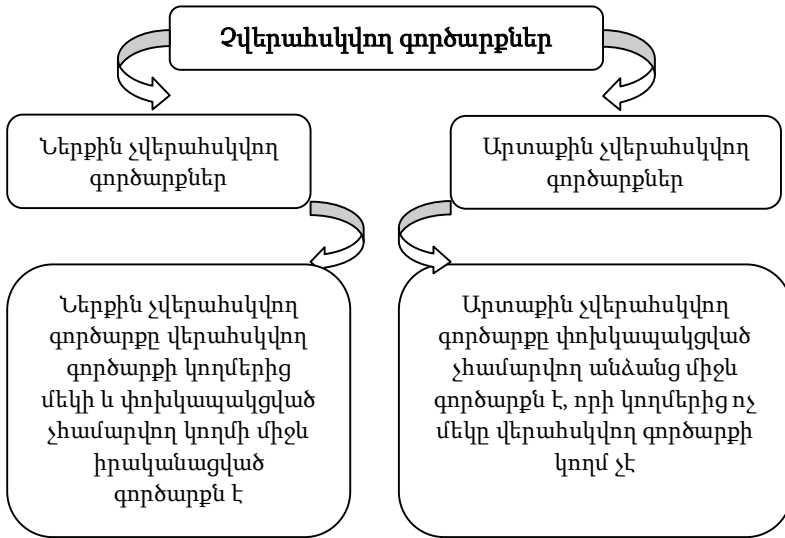
Չվերահսկվող գործարքները համադրելի են վերահսկվող գործարքների հետ այն դեպքում, եթե չկան այնպիսի էական տարբերություններ, որոնք կարող են էապես ազդել տրանսֆերային գնագոյացման համապատասխան մեթոդով քննության ենթակա ֆինանսական ցուցանիշների վրա, կամ եթե առկա են նման տարբերություններ, ապա չվերահսկվող գործարքի համապատասխան ֆինանսական ցուցանիշը ենթարկվել է ճշգրտման²: Երկու կամ ավելի գործարքների համադրելիությունը պարզելու համար պետք է հաշվի առնել հետևյալ գործոնները.

- գործարքի առարկայի բնույթը,
- գործարքի կողմերի իրականացրած գործառնությունները,
- գործարքների պայմանագրային պայմանները,

¹ Электронный ресурс: Контролируемые сделки: выбор метода трансфертного ценообразования. <http://www.garant.ru/article/805167/>.

² Հայաստանի Հանրապետության օրենքը տրանսֆերային գնագոյացման մասին. Հոդված 7. Չվերահսկվող գործարքների մասին տեղեկատվության աղբյուրները: <http://www.parliament.am/drafts.php?sel=showdraft&DraftID=5940&Reading=0>

- տնտեսական հանգամանքները, որոնց պայմաններում գործարքներն իրականացվել են,
- գործարքների մասով փոխկապակցված անձանց կողմից որդեգրված գործարար ռազմավարությունները:

Գծապատկեր 3. Չվերահսկվող գործարքների տեսակները¹

Չվերահսկվող գործարքների մասին տեղեկատվություն կարող են ներառել ներքին և արտաքին չվերահսկվող գործարքները (գծապատկեր 3):

Հարկ է նշել, որ հարկային մարմինը չի կարող հիմնվել արտաքին չվերահսկվող գործարքի վրա՝ ճշգրտումներ կատարելու նպատակով, եթե իրականացվող համադրելիության գնահատման մանրամասները պարունակում են հարկային գաղտնիք:

Ներքին և արտաքին գործարքների միջև առկա են որոշակի տարբերություններ՝ պայմանավորված տնտեսապես փոխկապակցված երկրների միջև ազգային ինքնիշխանությամբ և պետական սահմաններով: Այդ տարբերություններն են².

¹ Գծապատկեր 3-ը կազմվել է հեղինակների կողմից՝ հիմք ընդունելով «Տրանսֆերային գնագոյացման մասին» ՀՀ օրենքի հիմնական դրույթները:

² Электронный ресурс: Эволюция и развитие мировой экономики: Внешние и внутренние сделки. <http://mirovaja-ekonomika.ru/vneshnie-i-vnutrennie-sdelki/>

1. միջազգային գործարքները պահանջում են արտարժույթով հաշվարկներ, որոնք փոխարկվում են ազգային արժույթով: Փոխանակման հարաբերակցությունը ենթարկվում է տարբեր տատանումների, հետևաբար՝ փոխանակման գործընթացը ինքնին կապված է ռիսկերի և բարդությունների հետ, որոնք բնորոշ չեն ներքին գործարքներին:

2. Ազգային կառավարությունները կարող են կիրառել ցանկացած սահմանափակում միջազգային գործարքների վրա, որոնք, սակայն, չեն կիրառվում ներքին գործարքներում: Նման սահմանափակումների թվում կարելի է դասել սակագները, ներմուծման տարբեր քվոտաներ, այսպես կոչված, արտահանման արտոնյալ սահմանները, սուբսիդիաների միջոցով արտահանման խթանումը, ազգային արժույթի փոխարկելիության սահմանափակումները: Այս բոլոր միջոցները խոր ազդեցություն ունեն տնտեսության վրա, բայց հիմնականում վերաբերում են ոչ թե ներքին, այլ միջազգային, տնտեսական գործընթացներին:

3. Յուրաքանչյուր երկիր վարում է դրամավարկային և հարկաբյուջետային քաղաքականություն, որն ազդում է գնաճի, տնտեսական աճի, զբաղվածության մակարդակի վրա: Որպես կանոն, նման քաղաքականությունը երկրի ներսում ընդհանուր է բոլոր տարածաշրջանների համար, սակայն զգալիորեն տարբերվում է մի երկիրը մյուսից: Եթե, օրինակ, Ֆրանսիայում գնաճի մակարդակը մոտավորապես նույնն է իր բոլոր շրջանների համար, ապա Ֆրանսիայի և Գերմանիայի միջև այս ցուցանիշի տարբերությունները կարող են բավականին զգալի լինել, որն էլ ազդում է ինչպես տվյալ երկրների շուկաներում, այնպես էլ երրորդ երկրների շուկաներում ապրանքների և ծառայությունների մրցունակության վրա: Այսպիսով, միջազգային առևտրի և ֆինանսական գործարքների բազմաթիվ փոփոխություններ առաջանում են այս կամ այն երկրի կողմից իրականացվող ներքին տնտեսական քաղաքականության արդյունքում:

4. Սովորաբար յուրաքանչյուր երկիր տեղեկացված է արտաքին առևտրի կառուցվածքի, ծավալների և ուղղությունների մասին ավելի շատ, քան ներքին գործարքների նույն ցուցանիշների մասին: Միացյալ Նահանգներում, օրինակ, ոչ ոք չգիտի, թե ինչ ապրանքներ են վաճառվում և ինչ քանակությամբ Կալիֆոռնիայի նահանգի և Նյու Յորքի քաղաքների միջև: Վարչական սահմաններում պետությունների միջև ոչ ոք չի արձանագրում այդ տեղեկությունները: Մեկ այլ բան է արտաքին առևտուրը: Երբ առևտրային նավը դուրս է գալիս կամ մտնում է օտարերկրյա նավահանգիստ, վաճառողները կամ գնորդները պետք է լրացնեն արտահանման կամ ներմուծման հռչակագիր՝ տեղեկացնելով բեռի բնույթի,

քաշի, արժեքի, դրա ստացողի և ուղարկողի, ինչպես նաև այլ տեղեկությունների մասին: Հենց սա այն առևտրային հայտարարագրերից է, որոնք պարտադիր են բոլոր երկրներում, որոնք կարող են ձեռք բերել ավելի քիչ կամ ոչ այնքան ճշգրիտ վիճակագրական տեղեկատվություն միջազգային առևտրի և այլ համաշխարհային տնտեսական գործարքների վերաբերյալ, ինչը հաճախ բավարար չէ ներքին առևտրի և այլ գործարքների վերլուծության համար:

5. Արտադրության գործոնները շատ ավելի շարժունակ են երկրի ներսում, քան երկրների միջև: Շատ քիչ բան կարող է խանգարել ԱՄՆ-ի կամ Անգլիայի շրջանների միջև աշխատանքի տեղաշարժին: Այնուամենայնիվ, ներգաղթի բոլոր սահմանափակումները, լեզուն և այլ սոցիալ-մշակութային տարբերությունները երբեմն լուրջ խոչընդոտներ են երկրների միջև մարդկանց տեղաշարժի համար: Իհարկե, աշխատուժի համեմատ կապիտալը շատ ավելի հեշտ է տեղաշարժվում, սակայն այդ դեպքում ևս ավելի ցայտուն է երկրի ներսում, քան տարբեր պետությունների միջև:

6. Եվ վերջապես, արտաքին շուկաներ ներթափանցելու համար արտահանողները պետք է իրենց արտադրանքը հարմարեցնեն արտասահմանյան սպառողների ստանդարտների ու ճաշակի հետ: Ներքին և արտաքին տնտեսական կապերի միջև առկա բոլոր տարբերություններն ավելի շուտ վերաբերում են դրանց իրականացման ձևերին, քան բուն գործընթացների էությանը: Մինչդեռ այս տարբերություններն այնքան կարևոր և եզակի են, որ համաշխարհային տնտեսության աճի հետ մեկտեղ հանգեցրել են տնտեսական գիտելիքների որոշակի ոլորտի՝ համաշխարհային տնտեսության տեսության ձևավորմանը: Համաշխարհային տնտեսությունը որպես գիտություն շուկայական տնտեսության տեսության մի մասն է, որն ուսումնասիրում է տարբեր երկրների միջև տնտեսական փոխգործակցության ձևերի օրինականությունն ապրանքների և ծառայությունների միջազգային փոխանակման բնագավառում¹:

Կարևոր խնդիրներից մեկը ՀՀ հարկային նոր օրենսգրքում տրանսֆերային գնագոյացման կանոններին, հարկան երկրներում դրանց կիրառման գործնական օրինակներին, հարկատուների հետ այդ նոր կանոններին համապատասխանելու համար անհրաժեշտ նախապատրաստական քայլերն են, որոնք բավականին անհանգստացնում են ՀՀ հարկատուներին:

¹ Электронный ресурс: Эволюция и развитие мировой экономики: Внешние и внутренние сделки. <http://mirovaja-ekonomika.ru/vneshnie-i-vnutrennie-sdelki/>.

Այսպես, հարկային նոր օրենսգրքի համաձայն՝ փոխկապակցված անձանց միջև գործարքները պետք է իրականացվեն շուկայական սկզբունքներով, այսինքն՝ գները չպետք է տարբերվեն շուկայականից: Հարկային մարմինն տրվում է լիազորություն՝ վերահսկելու այս գործարքները, իսկ հարկատուները պարտավորվելու են ներկայացնել նման գործարքներում գների ձևավորման հիմնավորումը: Վերահսկողության դաշտ են ընկնում նաև օֆշորներում գործող ընկերությունների հետ կատարված գործարքները:

ՏՐԱՆՍՖԵՐԱՅԻՆ ԳՆԱԳՈՅԱՑՄԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԼԵՐԴՐՄԱՆ ՄՈՏԵՑՈՒՄՆԵՐԸ ՀՀ-ՈՒՄ

ՔՐԻՍՏԻՆԵ ՅՈՒՐԻԻ ԲԱՂԱՍԱՐՅԱՆ, *տ.գ.թ., դոցենտ*

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող*

ՏԱԹԵՎԻԿ ՍՍԲԱՏԻ ՓԱՐՍԱՂԱՆՅԱՆ, *տ.գ.թ.*

*ՀՀ ԳԱԱ Մ. Քոթանյանի անվան տնտեսագիտության
ինստիտուտի կրտսեր գիտաշխատող*

Համառոտագիր: Հոդվածի շրջանակներում սահմանվել է տրանսֆերային գնագոյացում եզրույթը: Գործարքների իրականացման ընթացքում առանձնացվել են դրանց տիպերը(վերահսկվող և չվերահսկվող), ուսումնասիրվել են շուկայական գների որոշման մեթոդները: Վերլուծվել են չվերահսկվող գործարքների արտաքին և ներքին տեսակները, ինչպես նաև բացահայտվել են տեսակների միջև տարբերությունները: Ամփոփելով տվյալ ուսումնասիրությունը՝ պետք է նշել, որ տրանսֆերային գնագոյացման միանշանակ կիրառվող մեխանիզմ դեռևս մշակված չէ:

Բանալի բառեր. *տրանսֆերային գնագոյացում, հարկ վճարող, չվերահսկվող գործարքներ, վերահսկվող գործարքներ, ներքին համադրելի գործարքներ, գործարքների համադրելիություն, ներքին գործարքներ, արտաքին գործարքներ:*

МЕХАНИЗМЫ ТРАНСФЕРНОГО ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ И ПОДХОДЫ ПО ИХ ВНЕДРЕНИЮ В РА

КРИСТИНЕ ЮРЬЕВНА БАГДАСАРЯН, к.э.н., доцент,

старший научный сотрудник Института экономики им. М.Котаняна НАН РА

ТАТЕВИК СМБАТОВНА ПАРСАДАНЯН, к.э.н.

младший научный сотрудник Института экономики им.М.Котаняна НАН РА

Аннотация: В рамках этой статьи определяется термин «трансферное ценообразование». Во время транзакции были идентифицированы их типы (контролируемые и неконтролируемые), были изучены методы определения рыночных цен. Были проанализированы внешние и внутренние типы неконтролируемых транзакций, а также были выявлены различия между этими видами. Подведением итогов исследования, следует отметить, что окончательный применяемый механизм трансфертного ценообразования еще не разработан.

Ключевые слова: трансферное ценообразование, налогоплательщики, неконтролируемые транзакции, контролируемые транзакции, внутренние транзакции, сопоставимость транзакций, внешние транзакции.

THE MECHANISMS OF TRANSFER PRICING AND POSSIBLE APPROACHES TO INTRODUCING THEREOF IN THE REPUBLIC OF ARMENIA

KRISTINE YURI BAGHDASARYAN, Ph.D. in Economics, Associate Professor

Senior Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics

National Academy of Sciences, Republic of Armenia

TATEVIK SMBAT PARSADANYAN, Ph.D. in Economics

Junior Research Associate, M. Kotanyan Institute of Economics

National Academy of Sciences, Republic of Armenia

Abstract: The article defines the term “transfer pricing”. In the process of carrying out transactions the types of thereof have been identified (controlled and non-controlled), and the methods of market pricing have been studied as well. The external and internal types of non-controlled transactions have been analyzed as well, and the differences between the two types have been identified. The authors conclude that a single, unanimously applied transfer pricing mechanism hasn’t been designed so far.

Keywords: Transfer pricing, taxpayer, uncontrolled transactions, controlled transactions, internal comparable transactions, compatibility of transactions, internal transactions, external transactions.